

בחולדות ישראל, בעזרת תחבולה מחוכמת, להשתלט על מוסד של השכלה גבוהה

שליטתה המוחלטת של מפלגה פוליטית.

★ ★ ★

חורגין: היר החזקה

עצם הקמתה של האוניברסיטה ה' דתית היה מעשה פוליטי מובהק. אך ראשי המפלגה הדתית-לאומית לא חלמו מ' עולם שהאוניברסיטה תיפול לידיהם בקלות כה רבה. הם הקימו את המוסד מסיבות אחרות לגמרי.

לכל אחד מעסקני המזרחי, שהקימו את האוניברסיטה לפני שבע שנים, היו סיבות משלו להקמת מוסד זה בישראל. חלקם תמך בהקמתה מסיבות עסקיות לגמרי. ה' מזרחי, לאחר שהצטרף למגזר היהודי המאוחדת בארצות-הברית, נאלץ להפסיק את המגזר הפרטי שלו, תמורת מיליון דולר לשנה שהפרישה לו המגזר. ניהול מגזר פרטי הותר רק במקרה של "מטרה מיוחדת". לנגד עיניהם של העסקנים צפה האוניברסיטה כמטרה מיוחדת אידיאלית. ואמנם, במשך שנות קיומה, נכנס, לפי הערכה זרה, שליש מהכספים, שנאספו עבורה בארצות-הברית לקופת המפלגה. מטרה אחרת עמדה בפני חלק אחר של המפלגה בארצות-הברית. באינם הימים היה נשיא המזרחי שם הרב ד"ר פנחס חורגין. למרות שבאותה תקופה היה האיש נשיא כבוד בלבד, לא היסס להתערב בדברים שלא מצאו חן בעיניו בפעולות המפלגה, ולשנותם. אנשי המפלגה הצעירים, שהת' נהגותו של נשיא-הכבוד הקשיש ובעל ה' החזקה לא נשאה חן בעיניהם, חיפשו דרך להיפטר מעולו, להעבירו לתפקיד-כבוד אחר, בו לא ימצא דרך להפריע לפעולותיהם. ה' הצעה להקים אוניברסיטה, שהיתה חלום

כונה נוספת של חורגין: שתדומות אנשי המזרחי בארצות-הברית, במידה שלא יגיעו למגזר, לא יסתגנו למפלגה בארץ. לכן עלה בעצמו ארצה, החל להקים את האוני' ברכיטה.

כבר בצעדו הראשון הראה האיש עד כמה אינו נותן אימון באנשי המפלגה. את הקמת מבני האוניברסיטה מסר לא לחברה הקבלנית של המזרחי, הבונה, אלא לחב' רת רסקו דהקא.

★ ★ ★

פלישת הבנים והבנות

אך לחצם של אנשי המנגנון, שחששו מהפסד הרחה הצפוי, נמשך, כאן גם בא לעזרתם לחץ נוסף, מכיוון בלתי-צפוי לגמרי: האוניברסיטה העברית בירושלים. ראשי אוניברסיטה זו לחמו באותה תקר' פה מלחמת חירוף על שמירת המינופולין שלהם בכל שטחי החינוך הגבוה. איש אמנם, בן-ציון דינור, שר-החינוך דאז, תמך בהם בכל ליבו, ניסה לחסל כל אוני' ברכיטה שניסתה לקום באותה תקופה. חורגין, שניסה לקבל תמיכה, עזרה ו' הדרכה מאנשי ירושלים, נושא לבסוף מ' תקחתו זו, נאלץ לקבל את תמיכת המפלגה ואנשיה בכל ענייני בראיין. המזרחי אותה שילם היה יקר ביותר. החלה פלישה כללית של אנשי המפלגה לאוניברסיטה. כל מי שהיתה לו יד אורגל במפלגה, הכניס לאוניברסיטה את אנשי הסדו. כך, למשל, הכניס הרב איסר אונטרמן, רבה הראשי של תל-אביב, את בנו ברוך לתפקיד המזכיר האדמיניסטרטיבי. יורשו של חורגין בתפקיד נשיא המזרחי בארצות-הברית, אייה גלמן, שלח את בנו,

ביד חזקה

ניסה הפרופסור לספרות, ברוך קורצווייל (הנראה בתמונה כשהוא לוחץ את ידה של אחת מבוגרות המוסד בטקס הענקת התארים), להנהיג באוניברסיטה את הסקרים המדיניים הנראים כהכרחיים לרמת המוסד. שניונים אלה היו גורמים להוצאות כספיות ניכרות למוסד, ואנשי האדמיניסטרציה החליטו להיפטר ממנו.

כיון. כשלב ראשון יצרו תפקיד, שלא היה קיים עד כה, ואיננו קיים בשום אוניבר' סיסה בעולם. משה בר-סלע, המנהל הכללי של משרד-הסעד, שנתקל בקשיים מנגנוניים עם יציאת המפלגה-הדתית מהקואליציה ב' שעתה, מונה לתפקיד המזרחי של "מנהל אדמיניסטרטיבי" של האוניברסיטה. המשי' מעות האמיתית של המינוי: לשמש פוליטי' רוק דתי-מפלגתי של המוסד. ד"ר ברוך קורצווייל, שהיה עסוק במל' חמותיו המדעיות, לא נתן תחילה את לבו למעשיו של בר-סלע. כך, בלחצו של בר-סלע נמנעה הופעת בטאון פנימי, שהכיל לדעת כמה סטודנטים קיצוניים "גיבול פה

הקרב על בריאילון

פורנוגרפי (העולם הזה 1240). כך גם סולק מהמוסד המרצה לפסיכולוגיה, ד"ר אוריאל פואה (העולם הזה 1254), אחרי ש' הנהלת המוסד צינורה את חייו הפרטיים. אך הגורם הראשי, שהפריע להשתלשלות המלאה של בר-סלע, היה יושב-ראש ה' סנאט, ברוך קורצווייל. בר-סלע ניסה לגבור עליו בתוך הסנאט, הודיע על רצונו להיכנס כחבר הסנאט. קורצווייל הודיע מצי' דו שבר-סלע הוא אדמיניסטרטור, ואין לו מה לעשות במוסד הדואג לחיים הרוחניים של האוניברסיטה. הסכסוך פרץ בכל עזו, הגיע דרך אנשיו של קורצווייל, הלוהמים לחרות המדעית, אל העתונות. הדבר הרגיו את שר-הפנים, משה חיים שפירא, והוא החליט לחסל סוף-סוף את קורצווייל. התחבולה: להכפיל את מספר חברי הסנאט, להכניס לתוכו את אנשי ש' לומו.

לכן לבש האריה שפירא את עור ה' כבש, הזמין את קורצווייל לישיבה, בה הכריז המרצה לספרות ש"רבנצייק" לא יקבעו כאן מה לעשות. שפירא, בנאום בתוך החלוטין, הרגיע את קורצווייל ה' זועם, הבטיח לו שאין בכתבתו להכניס "עסקנצייקים" לסנאט. לדבריו, ביקש רק להתאים את המצב לזה הקיים באוניברסיטה בירושלים, לשתף בסנאט עשרים אחוז מאנשי הסגל האקדמי, שטרם קיבלו תואר הפרופסור. קורצווייל התמים נפל בפח, האמין לשפירא, הסכים להצעתו.

כעבור ימים אחדים נוכח קורצווייל ב' משגהו. ניסה לנמנע את הכפלת הסנאט על-ידי התפטרותו. אך שפירא התכונן גם לזאת, הורה לאנשיו, שהם רוב הסגל, ל' קבל התפטרות כזאת. המועמד לרשת את תפקידו: הפרופסור לפיזיקה משה ימר. כיו לבצר עוד יותר את שלטון המפלגה הצעיר ראשיה השבוע לשר הסעד, ד"ר יוסף בורג, לקבל על עצמו את התפקיד הכפול, כפי שהיה בידי חורגין. בחירתו של בורג, אם תתקבל, תסתום סופית את הגולל על האוניברסיטה כמוסד מדעי חופשי. אולם גם בלעדיו ברורה עתה שליטת המפלגה באוניברסיטה זו לחלוטין.

נחמיה, להיות מדרוך לכימיה. משה דב מגיד, ראש חברה קדישא ונציג המפלגה הדתית-לאומית בעריית תל-אביב, דאג ש' בתו, דינה, תסודר שם בעבודה כמכירה ראשית במכירות האקדמאית. גם מזכיר ר' של משה חיים שפירא, אליעזר רובינ' שטיין, ניסה לתפוס מקום ביחסי-הציבור של האוניברסיטה, עשה עבורה מספר עב' דות, אך עד מהרה, חזר לפוליטיקה.

אפילו האחראי על הנקיון במרכז המד' רזי, צבי גלאט, מצא לו באוניברסיטה מקום להתגדר בו, הפך לאחראי על משק המוסד. אולם הדירה כללית זו של אנשי המפ' לנה למוסד לא הועילה להם. חורגין שלט ביד קשה, לא נתן לאיש להתערב בענייני המוסד. את הסגל האקדמאי מינה לפי ש' קול-דעתו, בהתייעצות עם האישים הנמצאים עליו בישראל. כך, למשל, מינה את שמואל ביאלובלוצקי כמרצה ראשי בתלמוד וכיור ש'ראש הסנאט, על-פי המלצתו של הסופר שמואל-יוסף עגנון. על פי המלצת אותו סופר הזמין לאוניברסיטה גם את המורה לספרות בבית-הספר הריאלי בחיפה, ד"ר ברוך קורצווייל.

★ ★ ★

קורצווייל: יורש באיך-ברירה

קורצווייל, שהיה כבר באותה תקופה שסידר בביקורת הספרות בישראל, היה ידוע כאחד האנשים הקשים וה' מחמירים ביותר בשטח זה. הוא פסל, פרט לשי עגנון, את כל הספרות הישרא' לית הצעירה, אותה ראה כדליטנטית ו' חסרת כושר-ביטוי, והיה בין אנשי הספ' רות מה שהיה גמזו בין אנשי התיאטרון. קורצווייל הפך גם לשם-דבר גם בגלל ה'ד הקשה בה היה נוהג בתלמידיו, יריבו ואף שותפו בשטח הביקורת הספרותית. זו היתה אחת הסיבות בגללה סירבו מרצי הספרות בירושלים להזמין את המומחה, יליד מוראביה, שעשה את הדוקטוראט שלו בגרמניה, להיות מרצה באוניברסיטה. חורגין הזמין את האיש לבר-אילן. עם מותו של חורגין, לפני שנתיים, החל מחדש מרוץ-השחים על השלטון באוניבר'

ישן של חורגין עצמו, נאתה להם כ' פתרון. חורגין עצמו, שהיה אידיאליסט, האמין שניתן להשריש את הדת בארץ רק בדרך של חינוך אינטליגנציה דתית כללית, ולא בעזרת תלמידים-ישיבות בלבד. הוא שאף לכך שהאוניברסיטה תהיה מוסד מדעי של ממש. בתחילה אף התנגד שילמדו בה תל' מוד: "שיעסקו בזה בישיבות", אמר.

בזרוע נטויה

הצליחו אנשי ה' הספידל להשת' לט על תלמידי האוניברסיטה, שחלק גדול מהם אינו מפלגתי, ואף אינו דתי כלל.